

RESTAURERINGSPROJEKT

restaureringstiltag i Skovsø-Gudum Å

- Formål* Skovsø-Gudum Å er i dag Slagelse Kommunes bedste ørredvandløb, og det skal det også være i fremtiden! Derfor har kommunen afsat et beløb til gennemførelse af forskellige restaureringstiltag med henblik på at forbedre vandløbets fysiske forhold. Formålet er at forbedre fiskenes levevilkår og gydemuligheder samt forbedre den generelle fysiske tilstand i vandløbet, så den fastsatte målsætning kan opfyldes på hele strækningen.
- Målsætning* **Skovsø-Gudum Å**
Skovsø-Gudum Å er B1 målsat på den ca. 13 km offentlige strækning. Vandløbet må siges generelt at have en god tilstand og et rigt fiskeliv, men på ca. 3,5 km forhindres opfyldelse af målsætningen pga. spildevandspåvirkning og dårlige fysiske forhold (se bilag 1). Der er desuden strækninger, der på trods af opfyldt målsætning har for ringe fysisk tilstand set i forhold til vandløbets potentiale.
- Spildevand* Spildevandsforholdene behandles i kommunens nye spildevandsplan (2004-2012), som forventes vedtaget oktober 2003. I denne spildevandsplan er Skovsø-Gudum Å som recipient prioriteret højt med hensyn til miljøforbedringer, og landsbyerne langs Gudum Å's øvre strækning forventes kloakeret 2006-08.
- Dårlige fysiske forhold* De planlagte kloakeringer skal dog kombineres med fysiske tiltag på udvalgte strækninger for at opnå den ønskede tilstand. Flere steder forhindrer massiv vandløbsvegetation samt dårlige bund- og strømforhold fiskene i at leve og yngle. Den store mængde vandløbsvegetation, der kan forekomme trods to årlige grødeskæringer, giver fiskene dårligt sigte og ringe iltforhold. Derudover forringer sandvandring i vandløbet levevilkår og gydemuligheder for fisk og smådyr.
- Hedeselskabets forundersøgelser* **Forundersøgelser**
For at få kortlagt behovet for restaureringstiltag gennemgik Hedeselskabet i december 2002 hele Skovsø-Gudum Å systemet og kortlagde vandløbenes fysiske forhold (bundforhold, strømforhold, slyngninger, vandføring, beskygningsgrad mv.). På baggrund af denne kortlægning blev udarbejdet et idékatalog til forbedringer af de fysiske forhold i vandløbet (se bilag 2).
- Amtets forundersøgelse* Hedeselskabets undersøgelser underbygger Vestsjællands Amts undersøgelser af Skovsø-Gudum Å gennem de seneste fem år. I amtets rapport "Status for opfyldelse af Vandløbsplanens mål - Tude Å systemet", marts 2002, fremgår det ligeledes, hvilke problemer der er i vandløbet, og hvilke tiltag der er nødvendige for at forbedre vandløbskvaliteten (se bilag 3). Amtet har desuden foretaget vandløbsundersøgelser i en del af vandløbet efteråret 2002, og heraf fremgår lignende forbedringstiltag (se bilag 4).
- Amtet har yderligere i 2002 udarbejdet et notat om forslag til vandløbsrestaurering i Skovsø-Gudum Å (se bilag 5).

Aktørinddragelse På baggrund af Hedeselskabets idékatalog og amtets undersøgelser blev restaureringsplanerne drøftet med Sportsfiskerforeningen for Slagelse & Omegn samt en stor del af lodsejerne på de berørte arealer. Af de adspurgte aktører var stort set alle positive overfor restaureringsplanerne, og eventuelle forslag er så vidt muligt indarbejdet i projektet, som efterfølgende er blevet sendt ud til orientering.

De berørte lodsejere vil ligeledes blive taget med på råd ved etablering af sandfang og udlægning af sten. Lodsejerne vil yderligere få mulighed for at kommentere kommunens valg af arter og placering ved plantning af den skyggegivende vegetation.

Planlagte foranstaltninger

Typer foranstaltninger Restaureringsplanen omfatter forskellige typer restaureringstiltag i Skovsø-Gudum Å (se bilag 6):

- skyggegivende beplantning (vandløbslovens § 37, pkt. 1)
- etablering af sandfang
- udlægning af sten (vandløbslovens § 37, pkt. 2)
- ændring af brønderløb

Skyggegivende beplantning

En stor del af Skovsø-Gudum Å ligger på landbrugsjord og er fuldstændig lysåbent. Ved at plante skyggegivende træer/buske på syd/vestsiden på ca. 8 km af vandløbet opnås, at væksten af planter i vandløbet og på brinken begrænses betydeligt, alt imens træerne/buskenes rødder sikrer brinkerne mod udskridning. Beplantningen bliver samtidig et vigtigt levested for insekter og andre landlevende dyr. Desuden hindrer skyggende beplantning solens opvarmning af vandet, og koldt vand indeholder mere ilt til gavn for fisk og smådyr.

Træerne/buskene plantes så vidt muligt yderst på brinken med 1-1,5 m mellem planterne. Træerne/buskene plantes i grupper, således at højst 2/3 af vandløbskanten er bevokset. Det anbefales at plante rødæl, tjørn, hyld, slåen og lignende hjemmehørende arter.

Sandfang

Flere strækninger i Skovsø-Gudum Å er plaget af sandvandring, hvilket som bekendt forringer livsbetingelserne for fisk og smådyr. På baggrund af foreliggende materiale, og i samarbejde med Sportsfiskerforeningen for Slagelse & Omegn samt Hedeselskabet, er behovet for sandfang vurderet. Det forventes, at der som udgangspunkt etableres tre sandfang i Skovsø-Gudum Å systemet. Baseret på især sportsfiskernes erfaring vil sandfangene blive placeret i hhv. Maglemose Å's tilløb til Skovsø Å, Vestermose Å's tilløb til Skovsø Å og umiddelbart nedstrøms motorvejsbroen i Skovsø Å.

Sandfangene anlægges ved at udvide vandløbets bredde og dybde på en kort strækning. Derved nedsættes vandets hastighed, og sandet falder til bunds. Det bundfældede sand kan herefter opgraves med maskine med passende tidsintervaller. Det er både billigere og mere miljøvenligt at grave sandet op ét sted, frem for oprensning på lange strækninger.

Udlægning af sten

Store sten placeret de rigtige steder i vandløbet kan yderligere være medvirkende til at forbedre levevilkårene for fisk og smådyr. Stenene forbedrer vandløbets strømforhold og øger genluftningen af vandet. Derudover vil stenene skabe slyngninger i vandløbet og give fiskene strømlæ.

Det drejer sig primært om den sidste strækning af Gudum Å inden udløbet til Tude Å (ca. 0,5 km vandløb). Der vil blive anvendt store sten med en diameter på ca. 40-50 cm, som vil blive placeret spredt (med 3-5 m afstand). Udlægningen bør naturligvis ikke have indflydelse på vandløbets vandføring, og som udgangspunkt lægges stenene kun på strækninger, hvor der er plads i profilet i henhold til vandløbsregulativerne. På de sidste ca. 0,5 km af Gudum Å er der 20-50 cm at give af i profilet i forhold til den regulativmæssige profil.

Ændring af bro- underløb

Under Oksebro (se bilag 6) er der aflejret en meget stor mængde sand, som ved store vandføringer vil blive transporteret til de nedstrøms liggende gydepladser. Det foreslås at indsnævre underløbets profil med et slynget dobbeltprofil med sten. Herved vil passagemuligheden forbedres betydeligt i de tørre perioder, mens vandløbet i vintermånederne kan brede sig i hele den fem meter brede slugt.

Anlægsudgifter

Økonomi

På baggrund af omfanget af ovenstående tiltag har Hedeselskabet udarbejdet overslagspriser for hhv. materiale, mandskab, opmåling, modellering mv. for hver af de fire tiltagsformer. Overslagspriserne angives her i en samlet cirkapris:

<i>Skyggegivende beplantning</i>	<i>ca. 40.000 kr.</i>
<i>Sandfang</i>	<i>ca. 25.000 kr.</i>
<i>Udlægning af sten</i>	<i>ca. 30.000 kr.</i>
<i>Ændring af brounderløb</i>	<i>ca. 20.000 kr.</i>
<i>I alt</i>	<i>ca. 115.000 kr.</i>

Anlægsudgifterne kan dog variere afhængig af frivillig deltagelse til f.eks. plantningen af træer. Prisen på sten til udlægning kan sandsynligvis mindskes betydeligt ved at benytte overskudssten fra kommunens materielgård, lokale landbrug mv.

Tilskud

Slagelse Kommune har søgt tilskud til restaureringsprojektet fra Direktoratet for FødevarerErhverv samt Skov- og Naturstyrelsen. Der er bevilget hhv. 35.000 kr. og 40.000 kr. til projektet fra de to institutioner.

Driftsudgifter

Der vil være et begrænset driftsbudget fremover til vedligeholdelse af de plantede træer samt tømning af sandfang. Vedligeholdelsen af de skyggegivende træer vil primært forekomme de første par år og er af meget begrænset omfang (ca. 15.000 kr./år). Sandfangene skal tømmes efter behov, hvilket kan være svært at bedømme forud for etableringen. Slagelse Kommune budgetterer de første par år 15.000 kr./år til tømning af sandfangene, men dette beløb vil blive revideret, når omfanget af oprensningerne kendes bedre. Etableringen af sandfangene kan mindske den ordinære oprensning på flere strækninger, hvormed der vil blive frigivet ressourcer til tømning af sandfangene.

§ 3 område

Naturbeskyttelsesloven

Selve Skovsø-Gudum Å og en stor del af de omkringliggende engarealer er ifølge Vestsjællands Amt udpeget som beskyttet naturtype i henhold til naturbeskyttelsesloven § 3. Det medfører, at der forud for gennemførelse af de tiltænkte restaureringstiltag skal foreligge en dispensation fra amtet. Denne dispensation er indgået til Slagelse Kommune den 9. juli 2003 (se bilag 7).

Sommer/efterår
2003

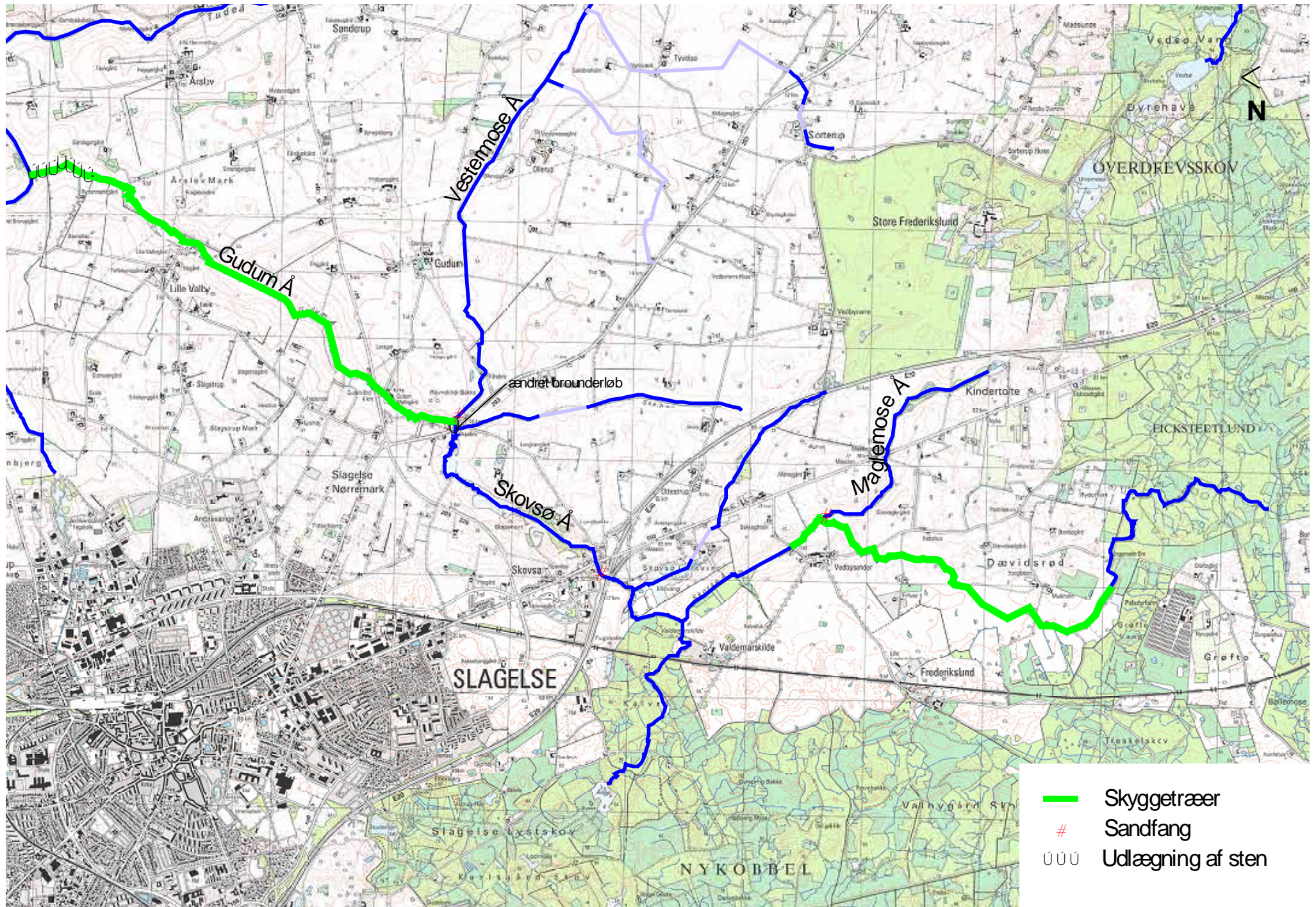
Tidsplan

Slagelse Kommune forventer at gennemføre ovenstående tiltag ultimo oktober 2003 (skal ske inden 1. november 2003 i henhold til amtets dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3). Forslaget til restaureringsprojektet har været ude til offentlig gennemsyn i 8 uger i henhold til "Bekendtgørelse om vandløbsregulering mv." (nr. 424) i perioden 12. juli til 8. september 2003. Det endelige restaureringsprojekt er offentliggjort 13. oktober 2003 med 4 ugers klagefrist i henhold til vandløbslovens § 81.

Bilag

Til orientering er vedlagt følgende bilag:

1. Kort over målopfyldelse i Skovsø-Gudum Å.
2. Udsnit af "*Idékatalog til forbedringer af de fysiske forhold i udvalgte vandløb i Slagelse Kommune*", Hedeselskabet, 2003.
3. Udsnit af "*Status for opfyldelse af Vandløbsplanens mål - Tude Å systemet*", Natur & Miljø, Vestsjællands Amt, 2002.
4. Udsnit af "*Slagelse Kommune - vandløbsundersøgelser i Tude Å systemet mv.*", Natur & Miljø, Vestsjællands Amt, 2002.
5. "*Vandløbsrestaurering i Gudum-Skovse Å*", Natur & Miljø, Vestsjællands Amt, 2002.
6. Kort over restaureringstiltag i Skovsø-Gudum Å.
7. "*Dispensation til restaureringstiltag i Skovsø-Gudum Å*", Natur & Miljø, Vestsjællands Amt, 8. juli 2003.

- Skygetræer
- # Sandfang
- UUU Udlægning af sten